

LESY V ŠÁRCE

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY

ROZLOHA: 104,23 ha

KATASTRÁLNÍ ÚZEMÍ: Dejvice, Lysolaje, Vokovice

NEJVÍCE ZASTOUPENÉ DŘEVINY: trnovník akát a habr obecný

PŘEVLÁDAJÍCÍ STANOVIŠTĚ: extrémní stanoviště

VĚK POROSTŮ: nejvíce je zastoupena 6. věková třída, tedy věk 101–120 let

LESNÍ POROSTY: 82,31 ha

NELESNÍ PLOCHY (LOUKY, VODNÍ PLOCHY, CESTY): 21,92 ha

VLASTNÍK LESA: hlavní město Praha, zastoupené odborem ochrany prostředí MHMP

ÚDRŽBU PROVÁDÍ: Lesy hl. m. Prahy

Upozorňujeme návštěvníky, že dle platného lesního zákona je vstup do lesa na vlastní nebezpečí.

ZAJÍMAVOSTI

Zřícenina Baba – Zřícenina Baba stojí na ostrohu Babských skal nad Vltavou, který byl osídlen již v době kamenné. Zřícenina je pravděpodobně pozůstatkem budovy viničního lisu ze 17. století, který byl později přestavěn na letohrádek. V polovině 18. století byl letohrádek poničen bavorskými a francouzskými vojsky a v roce 1858 při stavbě železnice upraven na romantickou zříceninu. Od zříceniny je nádherný výhled.

Kostel sv. Matěje – Kostelík byl podle legendy založen knížetem Boleslavem II. a vysvěcen sv. Vojtěchem v roce 971, a to na místě, kde byli pobiti muži z pověstné Ctiradovy družiny díky lsti krásné Šárky. První věrohodná zmínka však pochází až z roku 1404 a další z roku 1770, kdy byl kostel zbořen a nahrazen novým, barokním. Kostelík patří mezi tradiční poutní místa (Matějská pouť).

Ostroh Jenerálka – Ostroh je tvořen převážně proterozoickými (starohorními) břidlicemi a prachovci, v jihozápadní části pak prvohorními horninami sopečného původu (diabasové tufy). V minulosti se zde prováděly pokusy o těžbu železné rudy. Dokladem toho je několik lůmků na temeni kopce a krátká průzkumná štola při západním úpatí ostrohu. Při jihovýchodní patě hřebene se nalézá bývalá cihelna Na Salátce, která je významnou paleontologickou lokalitou (naleziště trilobitů). V blízkém okolí (Baráčkova cihelna) byly také nalezeny doklady o osídlení ve starší době kamenné (kamenné nástroje, kosti pravěkých zvířat).

Zámek Jenerálka – Zámek byl pravděpodobně postaven jako hospodářský dvůr koncem 18. stol. a později byl novobarokně upraven. Ve 2. pol. 18. stol. zde sídlila část rakouského generálního štábu, v roce 1922 zde byl domov legionářů, od roku 1948 zde sídlilo výzkumné centrum československé armády. Dnes je zde umístěno vzdělávací středisko Evropské baptistické organizace a hotel. Celý areál zámku je nově opraven.

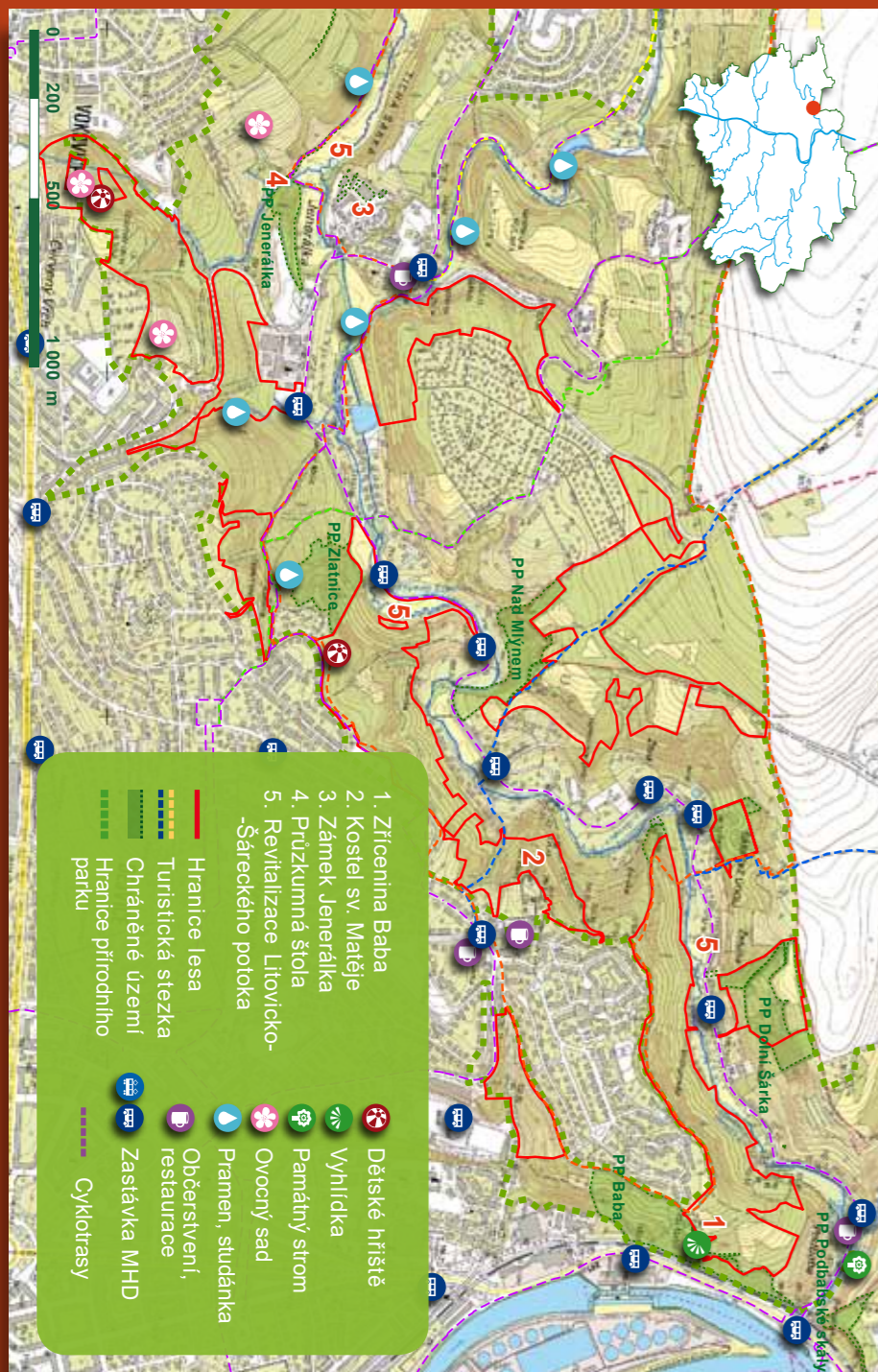
Revitalizace Litovicko-Šáreckého potoka – V roce 2013 byla dokončena revitalizace potoka na třech lokalitách v Šáreckém údolí – Žežulka, Zlatnice, Jenerálka. Litovicko-Šárecký potok zde byl navrácen do nivních luk jako přirozený meandrující potok.

V roce 2018 vydal odbor ochrany prostředí Magistrátu hl. m. Prahy

Autoři textů: Ing. Dan Frantík, Ing. Petr Slavík, Mgr. Jana Karnecká

Fotografie na úvodní stránce (zleva doprava, shora dolů): cesta lesem z Šáreckého údolí, pohled do Šáreckého údolí, ocún jesenní, revitalizace Zlatnice, zřícenina Baba

Další informace o pražské přírodě: www.praha-priroda.cz, portalzp.praha.eu

HISTORIE A SOUČASNOST LESA

Ještě v 19. století byla většina Šárky bezlesá a lesy se zde nacházely pouze v okolí kostelíka sv. Matěje. Šárecké stráně byly vypásány stády ovcí, a tak se zde vyvinula travinná a keřová teplomilná společenstva, jejichž zbytky zde nalezneme jako součásti chráněných území. Na jižních svazích se zde od dob Karla IV. až do 18. století nacházely vinice (např. Zlatnice, Žezulka, Šatovka nebo Baba).

Postupem času stáda ovcí ze Šárky zmizela a stráně začaly zarůstat lesem, většina území však byla uměle zalesněna na přelomu 19. a 20. století. Dřeviny, které zde byly vysazovány, byly však často nevhodné a nepůvodní (např. trnovník akát nebo modřín opadavý). Zejména akát byl v té době hojně využíván na zalesňování strání a extrémních stanovišť. Nyní je bohužel v Šárce nejčastější dřevinou. Akát vytváří na svých kořenech hlízy s bakteriemi schopnými fixovat vzdušný dusík. Tím obohacuje zejména chudší stanoviště a mění druhovou skladbu, jeho kořeny navíc vylučují do půdy toxické látky, a v jeho sousedství tak nevydrží žádné další rostliny.

Značka
odpovědného lesnictví

V současné době je snahou nahradit akátové porosty původními dřevinami. Vysazují se zde zejména duby, habry a lípy. V rámci lesního hospodaření se v lese provádí probírky, které slouží k úpravě dřevinné skladby i odstraňování nevhodných nebo poškozených stromů ve středně starých porostech. Lesy v Šárce jsou také jako všechny lesy v majetku hl. m. Prahy obhospodařovány podle zásad trvale udržitelného hospodaření v lesích. Hl. m. Praha je navíc od května 2007 držitelem mezinárodního, ekologicky přísného lesnického certifikátu Forest Stewardship Council® (FSC®), který hospodaření v lesích směřuje k dosažení přírodě blízkých lesních porostů, to vše s přihlédnutím k mimoprodukčnímu poslání pražských lesů.

Lesy v Šárce

Litovicko-Šárecký potok – lokalita Zlatnice

REKREACE

Tichá i Dolní Šárka jsou tradičním výletním místem Pražanů a zdaleka nejsou jen rekreačním zázemím pro obyvatele Prahy 6. Příroda je zde pestrá – nalezneme zde lesy, romantická údolí, skály, vyhlídky, zříceninu a pět zvláště chráněných území. Lesy v Šárce jsou snadno dostupné městskou hromadnou dopravou z Dejvic. Územím prochází celá řada turistických stezek. Zokruhovaná červená trasa vede z Baby kolem kostelíka sv. Matěje, přes Dolní Šárku do Divoké Šárky a pak přes Nebušice Šáreckým údolím zpátky k Babě, dále žlutá směřující z Jenerálky do Divoké Šárky a zelená vedoucí z Dejvic do Suchdola. Tichou Šárku lze také navštívit na kole.

Tařice skalní

Řízená pastva

Přírodní památka Jenerálka

PŘÍRODNÍ PAMÁTKA BABA se nachází nad železniční tratí na levém břehu Vltavy. Na strmých stěnách zde rostou rostlinná společenstva skal a skalních spár (tařice skalní a kostřava sivá). Na vrcholech se vyskytují teplomilné trávníky (kostřava walliská) a křoviny s převahou hlohů. Úpatí skal bylo v minulosti zalesněno trnovníkem akátem.

PŘÍRODNÍ PAMÁTKA DOLNÍ ŠÁRKA je tvořena třemi oddělenými lokalitami nazývanými podle historických usedlostí v Šáreckém údolí, a to Žezulka, Šatovka a Duchoňská. Tyto tři lokality byly původně součástí luk a pastvin, z nichž se zachovaly jako bezlesí právě skalní výchozy a luční porost na svazích Žezulky. Území je současně i velmi cennou entomologickou lokalitou s výskytem teplomilných druhů hmyzu.

PŘÍRODNÍ PAMÁTKA NAD MLÝNEM je ukázkou takzvané kulturní krajiny, ve které společně s přírodou ovlivňoval složení vegetace i člověk. Stejně jako velká část Šáreckého údolí byla i tato lokalita po staletí zemědělsky využívána, a to především jako louka a pastvina. Právě proto se zde vytvořila společenstva rostlin do určité míry vázaných na tento způsob údržby. Skalnaté srázy nad potokem jsou porostlé hlohy a skalníkem celokrajným. Na skalních terasách se vyskytuje kavyl Ivanův. Území je také hodnotnou zoologickou lokalitou. Žije zde řada významných bezobratlých živočichů vázaných na stepní biotopy a les.

PŘÍRODNÍ PAMÁTKA ZLATNICE je tvořena skalnatým hřbetem a jeho úpatím s vřesovištěm, teplomilnými trávníky a teplomilnými doubravami se starými jeřáby břeky. Zbytek území zaujímá druhotný les. Roste zde např. sesel sivý nebo kopretina chocholičnatá. Na úpatí skalnatého hřbetu lze rozeznat zbytek rozsáhlejší pastviny, která si dosud zachovává značné druhové bohatství.

PŘÍRODNÍ PAMÁTKA JENERÁLKA je klasickou ukázkou vlivu stanoviště na vegetaci. Jižní osluněné svahy jsou porostlé teplomilnou skalní stepí s převahou různých trav, k severu obrácený svah pokrývá dubohabřina s javorem babykou. Na rozmezí těchto odlišných společenstev se vyskytuje řada specifických tzv. lemových druhů (rozrazil ožankolístý, prorostlík srpovitý). Západní strmý skalnatý sráz má sporý porost skalních štěrbin s kapradinou sleziníkem a keří skalníku celokrajného. V území se vyskytují vzácné druhy hmyzu.

Většina těchto lokalit je udržována řízenou pastvou stáda ovcí a koz. Tento typ péče citlivým způsobem napodobuje dřívější zemědělské využití a umožňuje tak zachování unikátních rostlinných společenstev, která jsou na tento způsob údržby vázána.

ZASTOUPENÍ DŘEVIN

Snahou vlastníka lesa je, aby se zastoupení dřevin co nejvíce blížilo původnímu přirozenému složení porostů v daném území. Rovněž se zohledňuje převážně mimoprodukční – rekreační – poslání pražských lesů (tj. používání pestré dřevinné skladby), včetně menšího zastoupení nepůvodních jehličnatých dřevin (např. modřín a douglaska). Současné procentuální zastoupení dřevin znázorňuje graf č. 1. Ideální (přirozené) zastoupení dřevin zobrazuje graf č. 2.

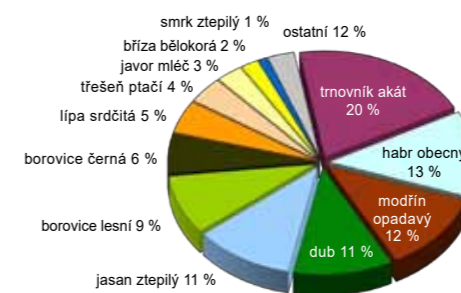
Přirozené zastoupení dřevin vychází z vlastností daného stanoviště, které jsou charakterizovány zejména klimatickými poměry a půdními vlastnostmi daného území. Rozložení jednotlivých stanovišť zobrazuje graf č. 3.

Extrémní stanoviště – mimořádně nepříznivá stanoviště, tzn. rokliny, suťoviště
Živná stanoviště nižších poloh – stanoviště na úrodných půdách, svahy až plošiny
Kyselá stanoviště nižších poloh – normální kyselá či chudá písčité stanoviště, převážně plošiny
Exponovaná stanoviště nižších poloh – stanoviště prudkých a exponovaných svahů

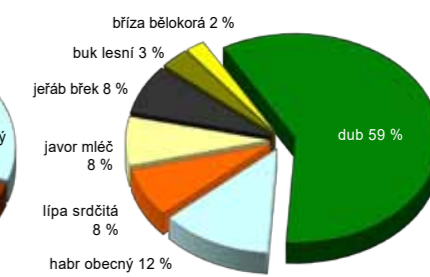
Na území Tiché Šárky převládají extrémní stanoviště. Tyto podmínky vyhovují zejména dubu, habru obecnému, lípě a introdukovanému trnovníku akátu.

VĚKOVÁ SKLADBA POROSTŮ

Věková skladba porostů je jednou z hlavních charakteristik stavu lesa a vypovídá také o jeho historii. Na grafu č. 4 je např. jasně patrné, ve kterém období byla Šárka nejvíce zalesňována. Rovněž je vidět jen minimální obnova porostů v posledních 20 letech, což může v dalších 30 až 40 letech způsobit problémy s usycháním větších ploch lesa.

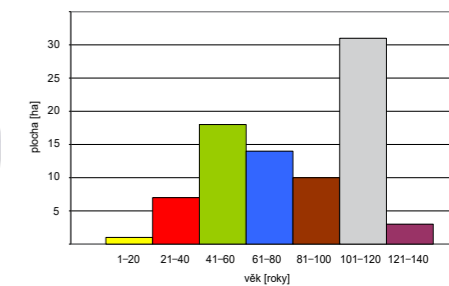
1. Zastoupení dřevin

2. Ideální (přirozené) zastoupení dřevin

3. Rozložení jednotlivých stanovišť

4. Věková skladba porostů